

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף יא

(בעמ' הקודם)

לימא פחת נבילה תנאי היא: אולי נאמר שנחלקו התנאים האם ההפסד של הנבילה הוא על המזיק או על הניזק.

דתניא: וכפי שלמדנו בבבא קמא - נאמר בתורה "אם טרף יטרף יבאהו עד הטרפה לא ישלם", כלומר שומר שכר (= שפטור באונסין) שטוען שהבהמה ששמר עליה נטרפה באונס, לדעת ת"ק - אם יש לו עדים שאכן היא נטרפה באונס, יביא עדים ופטור, וזו כוונת הפסוק "יבאהו עד". (ואם אין לו עדים עליו להישבע שאכן נטרפה באונס ופטור), ולדעת אבא שאול - כוונת הפסוק שעליו להביא 'עדודה' דהיינו את הנבילה לבית דין כדי שישלמו אותה כמה היא שווה. ע"כ הבבא קמא.

מאי לאו: אולי נאמר שהם חלקו האם פחת נבילה על המזיק או על הניזק: לדעת אבא שאול - פחת נבילה על הניזק, ואם היא נטרפה מחמת שהשומר פשע בשמירתה עליו להביא את הנבילה לניזק ולהוסיף על מה שהיא שווה בשעת מיתה ולשלם לניזק, ולכן עליו להביא 'עדודה' לבית דין כדי שישלמו כמה היא שווה. ולדעת ת"ק - פחת נבילה על המזיק, והשומר מפסיד את פחת הנבילה, ולכן אין צורך שיביא את הנבילה לבית דין שהרי זה לא משנה כמה היא שווה. [הרחבת הביאור: אי אפשר לומר שאבא שאול עוסק באונסין, שהרי שומר שכר פטור באונסין, אלא בהכרח כוונתו שאם נטרפה בפשיעה יביא עדודה לבית דין שישלמו אותה והוא יביא אותה לניזק ויוסיף על שוויה וישלם לניזק, לפי שפחת נבילה של הניזק, אבל ת"ק סובר שפחת נבילה של המזיק, וא"כ אינו יכול לבאר את הפסוק כאבא שאול, לפי שפשוט שהמזיק יכול לשלם לניזק גם את הנבילה, שהרי הדין הוא שהמזיק יכול לשלם לניזק אפילו סובין, וזה כולל גם נבילה].

דחיה: לא: באמת כולם סוברים שפחת נבילה על הניזק, והם נחלקו על מי מוטל לטרוח ולהביא את הנבילה מהמקום שמתה שם לתוך העיר, אבא שאול סובר שעל המזיק לטרוח ות"ק סובר שעל הניזק לטרוח.

והתניא: בניחותא, כלומר וכן למדנו בברייתא כשיטת אבא שאול - אדם שחפר בור ונפל שם שור ומת, על בעל הבור לטרוח ולהעלות את השור מבורו, שנאמר "בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבָעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ", ואנו דורשים "כֶּסֶף יָשִׁיב לְבָעָלָיו וְהַמֵּת" שמשמע שאף את המת ישיב המזיק לבעליו של השור (= הניזק), דהיינו שעל המזיק לטרוח ולהעלות את הנבילה מהבור ולהשיבו לניזק.

אמר ליה אביי לרבא: איך מדובר כאן? אם מדובר שהנבילה שווה בתוך הבור זוז אחד ואילו על שפת הבור היא שווה ארבע זוזים, א"כ לא מובן מדוע צריך פסוק ללמדנו שעל המזיק לטרוח ולהוציאה מהבור, והרי המזיק מרוויח מכך שהוא יוציאה מהבור, שהרי מחוץ לבור היא תהיה שווה יותר והוא יחזיר אותה לניזק ושוויה יתקזז מהניזק.

א"ל: ענה לו רבא: מדובר שבין בתוך הבור ובין על שפת הבור היא שווה זוז אחד.

אביי שואל: ומי איכא כה"ג? וכי יש מציאות כזאת שהנבילה שווה זוז אחד גם בתוך הבור וגם על שפתו?

ענה לו רבא: אין: כן! שהרי אנשים אומרים 'קורה בעיר שווה זוז, וגם בשדה היא שווה זוז', למרות שיש טורח להביאה מהשדה לעיר.

*

אמר שמואל אין שמין לגנב ולגזלן: נהגו הדיינים שלא נְשָׁמִים לגנב ולגזלן, דהיינו אם גנב וגזל בהמה או כלים, והם פחתו משווים כשהיו אצלו (= כגון שהבהמה מתה והכלים נשברו), אנו לא נְשָׁמִים כמה שווה הנבלה וכמה שווים שבירי הכלים והגנב יחזירם לבעלים וישלם את ההפרש לבעלים, אלא על הגנב לשלם בהמה חדשה וכלים חדשים לבעלים והנבלה והשברים שלו.

אלא לניזקין: אבל לניזקין נְשָׁמִים, שנאמר "וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ", דהיינו שהנבלה הולכת לניזק, והמזיק משלם את ההפרש למזיק. **ואני אומר אף לשואל, ואבא (= רב) מודה לי.**

הגמ' מסתפקת בהבנת דברי שמואל 'ואני אומר אף לשואל':

איבעיא להו: האם כוונתו 'אין שמין לגנב ולגזלן, אלא לניזקין שמין, ואני אומר שאף לשואל שמין ואבא מודה לי', או שכוונתו 'אין שמין לגנב ולגזלן, ואני אומר שאף לשואל אין שמין ואבא מודה לי, אלא לניזקין שמין'.

ת"ש: מעשה באדם אחד ששאל גרזן מחברו ושבר אותו, הלך לשאול את רב, אמר לו רב - 'לך תשלם לו גרזן מעולה'. א"כ מוכח שלא שמים לשואל!

דחיה: אדרבה: להיפך, מכך שרב כהנא ורב אסי אמרו לרב - 'וכי כך הדין? ורב שתק ולא ענה להם, מוכח שכן שמים לשואל.

*

ואמר עולא א"ר אלעזר שליא שיצתה מקצתה: (הגמ' מביאה כמה דינים שאמר עולא משמו של רבי אלעזר). # מן התורה, אשה היולדת נקבה טמאה שבועיים הנקראים 'ימי טומאה', ואח"כ טובלת ומתחילה למנות 66 'ימי טהרה' שאפילו אם ראתה בהם דם הרי היא טהורה, ואם ילדה זכר טמאה שבעה ימים הנקראים 'ימי טומאה', ואח"כ טובלת ומתחילה למנות 33 'ימי טהרה'. אשה שהפילה שליה, עליה למנות ימי טומאה וימי טהרה כאילו ילדה נקבה (מספק, כיון שאנו לא יודעים האם היה בשליה זכר או נקבה), לפי שאין שליה ללא וולד אלא שהוא נימוח בתוכה.

שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני, הרי היא מתחילה למנות ימי טומאה כבר מיום ראשון, לפי שכבר מאז היא נטמאה.

א"ל רבא: אתה חושב שבכך אתה מחמיר עליה, דהיינו שאתה מטמא את כל הטהרות שנגעה בהם כבר מיום ראשון, אבל זוהי חומרא שמביאה לידי קולא, לפי אתה מטהר אותה לפני הזמן, דהיינו שכיון שהיא מתחילה למנות ימי טומאה כבר מיום ראשון הרי שלאחר 14 ימי טומאה היא תתחיל למנות ימי טהרה כבר ביום ה-15 מתחילת יציאת השליה, וזוהי קולא, משום שאם היא היתה מתחילה למנות ימי טומאה רק מיום שני הרי שגם את ימי הטהרה היא היתה מתחילה למנות רק למחרת דהיינו מהיום ה-16 מתחילת יציאת השליה.

אלא אמר רבא: כבר מיום ראשון היא מטמאת את הטהרות שנגעה בהם, אבל היא מתחילה למנות ימי טומאה רק מיום שני, ונמצא שהיא מתחילה למנות את 'ימי טהרה' מהיום ה-16 מתחילת יציאת השליה.

שאלה: מאי קמ"ל: מה עולא בא לחדש לנו בזה שהיא מטמאת טהרות כבר מיום ראשון? תשובה: הוא בא לחדש לנו שאין מקצת שליא בלא וולד, ולכן היא חוששת שמא רוב הוולד המחוי יצא באותה מקצת שליה שזה נחשב שהיא ילדה וולד,

ומאותו רגע היא מטמאה טהרות, אבל היא מתחילה למנות ימי טומאה רק מיום שני, שמא לא יצא רובו עד יום שני.

הקדמה להכנת הקושיא: בהמה שנשחטה ונמצא עובר במעיה, העובר מותר באכילה ללא שחיטה לפי שהוא נותר בשחיטת האם. אבל אם רוב העובר יצא לפני שחיטתה אינו נותר בשחיטת אמו.

קושיא: תנינא: והרי כבר למדנו זאת במשנה במס' חולין – שליה של בהמה שיצאה מקצתה לפני שחיטת הבהמה, השליה אסורה באכילה אפילו אם אין בה וולד, והטעם הוא לפי שהשליה היא סימן וולד בין באשה ובין בבהמה, לפי שאין שליה ללא וולד אלא שהוא נימוח בתוכה, ויש לחשוש שמא רובו היה באותו מקצת שיצא לפני שחיטתה, והדבר נחשב שהוא נולד לפני שחיטת האם וא"כ אינו נותר בשחיטתה.

תירוץ: אי ממתני: צריך את דברי עולא, לפי שמהמשנה במס' חולין היינו חושבים שבאמת כן יתכן מקצת שליה ללא וולד, ואשה שיצאה לה מקצת שליה אינה טמאה, ולגבי בהמה הטעם שאוסרים לאכול מקצת שליה שיצאה הוא משום גזירה שמא יבואו להתירה באכילה גם אם יצאה כולה ואח"כ חזרה, שיטעו לומר שהיא ניתרת בשחיטת האם, ונמצא שאוכלים נבלה, אבל במקרה שיצאה מקצת שליה באשה אין לגזור ולטמאה כבר מיום ראשון, שהרי כולם יראו ביום שני שהיא יצאה כולה ואז יטמאו את האשה. ולכן משמיע לנו עולא שאין מקצת שליה ללא וולד, והטעם שאסור לאכול שליה שיצאה מקצתה הוא לא משום גזירה אלא משום שיש לחשוש שמא רובו היה באותו מקצת שיצא לפני שחיטתה, ולכן גם לגבי אשה שיצאה לה מקצת שליה אנו מטמאים אותה מספק גם ביום ראשון.

*

ואמר עולא אמר רבי אלעזר בכור שנטרף: בכור אדם שנהרג בתוך שלושים יום ללידתו אין צריך לפדותו (= פדיון הבן), והחידוש הוא שאנו לא אומרים שאם הוא לא היה נהרג הוא ממשיך לחיות גם לאחר שלושים יום ואינו 'נפל' וצריך לפדותו. (= תינוק שמת בתוך שלושים יום ללידתו הרי הוא 'נפל' כלומר שהתברר שמעולם לא היה חי, ופשוט שלא צריך לפדותו לאחר שמת, החידוש הוא שגם אם הוא נהרג לא צריך לפדותו).

וכן תני רמי בר חמא: נאמר "אף פְּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאֲדָמָה", אולי הכוונה שצריך לפדותו אפילו אם נהרג בתוך שלושים יום? לכך נאמר "אף" ללמדנו שצריך לחלק ולומר שאם מת בתוך שלושים יום שלא צריך לפדותו.

*

בהמה גסה נקנית במשיכה: 'בהמה גסה' כגון שור וחמור.

קושיא: **והא אנן תנן:** והרי למדנו במס' קידושין שהיא נקנית במסירה, דהיינו שברגע שהוא מסר לו את האפסר קנה אותה למרות שלא משך אותה מרשות המוכר.

תירוץ: **הוא דאמר:** רבי אלעזר סובר כשיטת חכמים שבין בהמה גסה ובין בהמה דקה (= כגון כבש ועז) נקנית במשיכה.

ר"ש אומר: בין בהמה גסה ובין בהמה דקה נקנית בהגבהה, ובהמה גסה שאי אפשר להגביהה קונה אותה ע"י שמניח חבילות עצים תחת רגליה והיא עולה עליהם.

*

האחין שחלקו: אחים שחילקו ביניהם את ירושת אביהם, בית דין נִשְׁמִים גם את הבגדים שהם לבושים בהם (= בגדים שקנו מהירושה), אבל לא את הבגדים שעל בניהם ובנותיהם, שכיון שאין דרכם של הבנים והבנות לבוא לבית דין לכן אנו לא מבזים אותם לבוא.

אמר רב פפא: לפעמים לא נִשְׁמִים גם את הבגדים של האחים, וזה יתכן במקרה שהאח הגדול התעסק בקניית ומכירת הנכסים עוד לפני החלוקה, שהיה נוח לשאר האחים שהוא ילבש בגדים נאים כדי שיתייחסו אליו ברצינות, והם הסכימו לכך.

*

שומר שמסר לשומר פטור: אדם שקיבל חפץ לשמור, והלך ומסרו למישהו אחר שישמור אותו, הראשון פטור בכל אותם דינים שהיה פטור אם החפץ היה נשאר אצלו, ואנו לא אומרים שהוא פשע בזה שמסר אותו למישהו אחר. **ויבאר מיד.**

רקע להבנת המשך הסוגיא: 'שומר שכר' נקרא מי שמקבל שכר עבור שמירתו, שומר שכר חייב במקרה שהפיקדון שנמסר לו נגנב או נאבד. 'שומר חנים' נקרא מי שלא מקבל שכר עבור שמירתו, שומר חנים פטור בגניבה ואבידה. בין שומר שכר ובין שומר חנים חייבים בפשיעה ופטורים באונס.

ולא מיבעיא: לא רק שומר חנים שמסר את הפיקדון לשומר שכר שהוא העלה את השמירה והוא נגנב או אבד הדין הוא שפטור, אלא אפילו שומר שכר שמסר לשומר חנים שהוא גרע את השמירה הדין הוא שפטור, ובעל החפץ לא יכול לומר לו 'פשעת שמסרת את החפץ שלי למישהו אחר', לפי שהוא מסרו לבן דעת. ביאור: שומר חנים שמסר לשומר שכר הוא הוסיף בשמירת החפץ, לפי ששומר חנים פטור בגניבה ואבידה ואילו שומר שכר חייב, ומחמת כן הוא מוסר את נפשו לשמור יותר משומר חנים, ולכן מובן שהוא פטור, וכיון שאילו הפיקדון היה נשאר אצלו הוא היה פטור לכן גם כשהוא הלך ומסרו לשומר שכר ושם זה נגנב או אבד הוא פטור. החידוש הוא שכך הדין גם במקרה הפוך, דהיינו במקרה ששומר שכר מסר לשומר חנים, שאז הוא גרע בשמירת החפץ, לפי שאילו החפץ היה נשאר אצלו הוא היה חייב בגניבה ואבידה אבל כעת כשמסרו לשומר חנים הרי השומר חנים פטור בגניבה ואבידה, בכל זאת אם הפיקדון נאנס הדין הוא שפטור כשם שאם החפץ היה נשאר אצלו הוא היה פטור באונסין, ואין זה נחשב לפשיעה שהוא מסרו למישהו אחר, שהרי מסרו לבן דעת.

לסיכום: שומר שמסר לשומר פטור במקרה שגם אם הפיקדון היה נשאר אצלו היה פטור, ולכן שומר חנים שמסר לשומר שכר והחפץ נגנב או אבד, פטור כשם שאם החפץ היה נשאר אצלו והיה נגנב או נאבד היה פטור, וכמו כן שומר שכר שמסר לשומר חנים והחפץ נאנס, פטור כשם שאם החפץ היה נשאר אצלו והיה נאנס היה פטור.

רבא אמר, שומר שמסר לשומר חייב: אפילו באונסין. ולא רק שומר שכר שמסר לשומר חנים שהוא גרע את השמירה הדין הוא שחייב, אלא אפילו שומר חנים שמסר את הפיקדון לשומר שכר שהוא העלה את השמירה והוא נגנב או אבד הדין הוא שחייב, לפי שיכול בעל הפיקדון לומר לו 'אתה נאמן לי בשבועה ולכן מסרתי את החפץ דווקא לך, אבל זה שמסרת לו לא נאמן לי בשבועה'. ביאור: שומר חנים שטוען שהפיקדון נגנב או אבד חייב להישבע שהוא לא פשע בו, ולכן שומר שמסר

לשומר חייב אפילו אם החפץ נאנס, לפי שבעל החפץ יכול לטעון לשומר הראשון שהוא מאמין לשבועה שלו אבל אינו מאמין לשבועה של השומר השני.

*

גובין מן העבדים: גובים חוב מן העבדים. כגון ראובן שהלווה כסף לשמעון, יכול ראובן לגבות את חובו ע"י שלוקח את העבדים הכנעניים של שמעון תמורת החוב.

אמר ליה ר"נ לעולא: וכי דברי רבי אלעזר נאמרו גם במקרה שהלווה מת והמלווה בא לגבות את חובו מן היתומים? ביאור: אי אפשר לגבות חוב מיתומים ממטלטלין אלא רק מקרקעות, ואם רבי אלעזר סובר שאפשר לגבות את החוב מהעבדים גם במקרה שהלווה מת והוא גובה אותם מהיתומים, הרי שהוא סובר שעבדים דינם כקרקעות.

ענה לו עולא: **לא, מיניה:** דברי רבי אלעזר נאמרו רק כשהוא גובה את החוב מהלווה עצמו ולא מן היתומים.

אמר לו רב נחמן: **מיניה! אפילו מגלימא דעל כתפיה!** כלומר מדוע רבי אלעזר היה צריך לומר שגובים מהעבדים של הלווה עצמו, והרי אפשר לגבות מהלווה אפילו מהגלימא שהוא לבוש (- כלומר זהו דבר פשוט שאין בו שום חידוש).

ענה לו עולא: **הכא במאי עסקינן:** מדובר כאן שהלווה עשה את העבד 'אפותיקי', דהיינו שאמר למלווה 'מהעבד הזה יהיה לך פירעון החוב', ורבי אלעזר בא להשמיע לנו שאפילו אם הלווה מכר את העבד יכול המלווה לגבות את חובו מהעבד.

כדרבא: וכפי שאמר רבא - מי שעשה את עבדו 'אפותיקי' ואח"כ מכרו, הלווה יכול לגבות אותו עבור החוב, לפי שיש 'קול' לעבד שעשו אותו אפותיקי והקונה ידע מכך, ואם בכל זאת קנה אותו זה ההפסד שלו, אבל אם הלווה עשה את שורו 'אפותיקי' ואח"כ מכרו, אין הלווה יכול לגבות אותו עבור החוב, לפי שאין 'קול' לשור שעשו אותו אפותיקי והקונה לא ידע מכך.